

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA ATATÜRK TARAFINDAN YAPILAN YERLİ VE MİLLİ SANAYİ YATIRIMLARINI HATIRLAYALIM

Dr. İlhami Pektaş.

Cumhuriyetin ilanından önce ilk İktisat Kongresi , 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihlerinde İzmir’de toplanarak , Kurtuluş Savaşı ile kazanılan zaferden sonra önceliğin ekonomik bağımsızlık ve milli sanayi hareketi oluşturularak ülkemizin kalkındırılması amacıyla çok önemli kararlar alınır, Bunlar ;

- Hammaddesi yurt içinden sağlanan veya yetiştirilebilen sanayi ülkemizde derhal kurulmalıdır,
- El işçiliğinden ve küçük imalattan süratle fabrika üretimlerine veya büyük işletmelere geçilmelidir,
- Dış rekabete dayanabilmek için sanayinin toplu ve bütün olarak kurulması gerekir,
- Yabancıların kurdukları tekellerden ve yabancı ürünlerden kaçmak gerekir,
- Sanayinin teşviki ve milli bankaların acilen kurulması sağlanmalıdır.
- Demiryolu inşaat programına hemen başlanmalıdır.

I. İktisat Kongresinde milli üretimin olmazsa olmaz olduğu açıkça vurgulanıyor ve Kongrenin ardından da ciddi adımlar birer birer atılmaya başlıyordu. Türkiye Teyyare Cemiyeti 1925 yılında Atatürk’ün emri ile kuruldu ve daha sonraki yıllarda Türk Hava Kurumu adını aldı. Yine aynı tarihlerde Tayyare Motor ve Otomobil Anonim Şirketi (TOMTAŞ) kuruldu. Amaç Türk Hava Kuvvetleri’nin ihtiyacı olan her türlü uçağı üretebilmek ve bakımını yapabilmektir. Bu faaliyetlerin ilk adımı olarak, 6 Ekim 1928 de Kayseri de Türk-Alman işbirliği ile Junkers A-20 modeli uçak üretimi başladı. Junkers A-20 den 15 adet üretildi. 1932 den sonra Amerikan Curtis-Wright montajına başlandı. 1938 yılına kadar toplam 145 adet Alman Gotha, 112 adet İngiliz Miles-Magister tipi uçak üretildi.

Atatürk zamanında Ankara fişek fabrikası (1924), Gölcük tersanesi (1924), İş Bankası (1924), Ziraat Bankası (1924, yenilendi) , Eskişehir hava tamirhanesi (1925), Sanayi ve Maadin Bankası (1925), Alpullu ve Uşak şeker fabrikası (1926), Kırıkkale mühimmat fabrikası (1926), Bünyan

dokuma fabrikası (1927),Eskişehir kiremit fabrikası (1927),Kırıkkale elektrik santrali ve çelik fabrikası (1928), Ankara çimento fabrikası (1928), Ankara havagazı fabrikası (1929), İstanbul otomobil montaj fabrikası (1929), Kayaş kapsül fabrikası (1930),Tabanca, havan ve mühimmat fabrikası (1930), Devlet Demiryolları Umum Müdürlüğü (1931), Merkez Bankası (1932), Eskişehir ve Turhal şeker fabrikaları (1934), Konya ereğli ve Bakırköy bez fabrikaları(1934), Bursa süt fabrikası (1934), İzmit paşabahçe şişe ve cam fabrikası (1934), Zonguldak antrasit fabrikası (1934) , Zonguldak kömür yıkama fabrikası (1934), Keçiörlü kükürt fabrikası (1934), Isparta gülyağı fabrikası (1934), Ankara, Konya, Eskişehir ve Sivas buğday siloları (1934), Kayseri bez fabrikası (1934), Nazilli basma fabrikası (1935), Bursa merinos fabrikası (1935), Gemlik suni ipek fabrikası (1935), Keçiörlü kükürt fabrikası (1935), Zonguldak taş kömür fabrikası (1935), Elektrik İşleri Etüt İdaresi (1935), Etibank (1935), MTA, Maden Tetkik Arama Enstitüsü (1935), Barut, tüfek ve top fabrikası (1936),Malatya bez fabrikası (1937), Kağıt ve karton fabrikası (1934) , Karabük demir çelik fabrikası (1937), Divriği demir ocakları (1938), İzmir klor fabrikası (1938), Sivas çimento fabrikaları (1938) kurulmuştur. Bu fabrikalar sayesinde 1929-1938 yılları arasında ağır sanayi üretimi % 152 artarken toplam sanayi üretimi de % 80 artmıştır.